

בס"ד. ר"ד יום ג', ח"י ניסן*, ב' דחול המועד פסח, ה'תשט"ו

— לאחר תפלת מוסף —

בלתי מוגה

[הרה"ג וכו' מוה"ר אפרים אליעזר הכהן יאלעס, נתן לכ"ק אדמו"ר שליט"א מעות פדיון הבין, ואמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

א. בסוף מסכת פסחים, בהמשך לענין ברכת הזבח וברכת הפסח, מדובר גם אודות הברכה שמברכים ב"פדיון הבין". ולכאורה אינו מובן: מצד ההמשך לענין ברכת הזבח וברכת הפסח — הרי זה יכול להיות גם במסכת ברכות, ומהי השייכות של (ברכת) פדיון הבין למסכת פסחים דוקא?

אך הענין הוא, שפדיון הבין שייך במיוחד לפסח — כ"י, טעם וסיבת מצות פדיון הבין היא בגלל שביצי"מ הרג ה' כל בכור בארץ מצרים³ והציל את בכורי ישראל, ולכן מחוייב כל אב לפדות את בנו בכורו, ועוד, שפדיון הבין דומה לזה שהקב"ה פדה את בנו בכורו — "בני בכורי ישראל"⁵.

(2) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 48.

(3) בא יג, טו.

(4) שמות ד, כב.

(5) בענין זה נזכר גם אודות דברי הגמרא במסכת סנהדרין (לט, סע"א) "אלקיכם כהן הוא", ועד שהקב"ה הוא כהן גדול (ראה זח"ג יז, ב), ואעפ"כ עסק בקבורתו של משה רבינו, כפי שמבאר הר"ש מאַסְטְרָאָפְּאָלִי (נדפס בליקוטי שושנים שבסו"ס קרניים), שמגודל חיבתו של ישראל מוותר הקב"ה על הכהונה גדולה ועושה את עצמו ככהן הדיוט, שמותר ליטמא לבנו — בני, שנקראו בנים למקום (תוד"ה במאי — שם)*.

(*) אולי הכוונה שכן הוא גם בנדוד — שכדי לפדות את בנו בכורו מגלות מצרים, הוצרך הקב"ה לוותר על ענין הכהונה (שהרי כהן אינו חייב בפדיון הבין). המו"ל.

(* יום הולדת של כ"ק הרה"ג והרה"ח המקובל וכו' מוה"ר לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן (אביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א) — בשנת תרל"ח, ויום הברית-מילה של בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א — בשנת תרס"ב*.)

(1) כך נהג במשך כו"כ שנים למסור לכ"ק אדמו"ר שליט"א החמשה סלעים דפדיון הבין שקיבל במשך השנה, באמרו, שזה שייך לנשיא הדור** (המו"ל).

(* השייכות של שני ענינים אלו — ביאר בארוכה הרלו"צ ז"ל בעת הברי"מ של כ"ק אדמו"ר שליט"א (מסיפורי הרבנית חנה ז"ל — אמו של כ"ק אדמו"ר שליט"א). — הערה בקונטרס שיחות ש"י בח"י ניסן תשל"ב.

** להעיר מספר "פדיון הבין כהלכתו" 97 הערה 72.

ב. ויש להוסיף בזה:

מילת בנ"י במצרים היתה בליל הפסח — כדאיתא במדרש⁶ ש"הרבה מהן לא היו מקבלים עליהם למול .. וכיון שעשה משה את הפסח, גזר הקב"ה לד' רוחות העולם ונושבות בג"ע מן הרוחות שבג"ע הלכו ונדבקו באותו הפסח .. והי' ריחו הולך .. נתכנסו כל ישראל אצל משה, אמרו לו, בבקשה ממך האכילנו מפסחך, מפני שהיו עייפים מן הריח, הי' אומר הקב"ה, אם אין אתם נימולין אין אתם אוכלין .. מיד נתנו עצמן ומלו כו".

ולכאורה אינו מובן⁷: הרי מצות מילה צריכה להיות ביום דוקא? בנוגע לביאור ע"פ נגלה — מובא בהוספות להגדה⁸, ש"ל בפשיטות, דהדין דמילה שלא בזמנה אינה אלא ביום, נתחדש לאחר מ"ת [שהרי מילה שלא בזמנה שצ"ל ביום למדים ממ"ש בפ' תזריע⁹ "וביום השמיני גו"¹⁰, ורק מילה בזמנה שצ"ל ביום נלמד ממ"ש בפ' לך לך¹¹ "ובן שמונת ימים גו"¹²], וכיון שיצ"מ היתה קודם מ"ת, היו יכולים למול גם בלילה¹³.

אך ישנו גם הביאור בפנימיות הענינים⁷:

כתיב¹⁴ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", היינו, שהגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו תהי' כמו הגאולה ממצרים, שהיא המקור לגאולה העתידה.

וכיון שלעתיד לבוא נאמר¹⁵ "ולילה כיום יאיר" (שזוהי גם משמעות הפסוק¹⁶ "והי' אור הלבנה כאור החמה"), הוצרך להיות מעין זה גם

- 6) שמו"ר פי"ט, ה. ועד"ז בשהש"ר פ"א, יב (ג).
- 7) בהבא לקמן — ראה לקו"ש חי"ז ע' 125 ואילך. התוועדויות תשמ"ו ח"ב ס"ע 845 ואילך. וראה גם מכתב י"ט סיון שנה זו (אג"ק חי"א ס"ע קעה ואילך).
- 8) הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' מב (פיסקא "כוסו של אלי").
- 9) יב, ג.
- 10) תוד"ה מר — יבמות עב, ב.
- 11) יז, יב.
- 12) שבת קלב, א.
- 13) בהשקו"ט ע"ד מילה בלילה, נזכר
- גם:
- א) הענין ד"זריזין מקדימין" (פסחים ד, א. וש"נ).
- ב) דברי הירושלמי (שבת פי"ט ה"ה ובקה"ע) לענין איסור תרומה בערל (לסוכו בשמן תרומה), ש"אין ערלה אלא מיום השמיני: "ליל שמיני מה את עבד לי" (אם הוא כערל, שהגיע זמנו, או כיון דלילה לאו זמן מילה .. לאו ערל הוא) .. ליל שמיני כשמיני" (ערל הוא ואסור בתרומה).
- 14) מיכה ז, טו.
- 15) תהלים קלט, יב.
- 16) ישעי' ל, כו.

ביצי"מ, שהיא מעין היציאה מהגלות בגאולה העתידה, והיינו, שגם הלילה דיצי"מ הי' באופן ד"לילה כיום יאיר"¹⁷.

ומטעם זה היו יכולים למול בלילה — כיון שלילה זה הי' לו דין של יום¹⁸.

ויתירה מזה: מילה בליל הפסח דוקא (אף שהציווי על קרבן פסח, ש"כל ערל לא יאכל בו"¹⁹, נאמר כבר בעשור לחודש), מצד הענין ד"לילה כיום יאיר" — הו"ע של חידוש, ואגב דחידושא הוא, חביבא להו.

וע"פ האמור שענין ה"מילה" הי' בליל פסח, מובנת גם השייכות ד"פדיון הבן" לחג הפסח (שלכן הובא בטוף מסכת פסחים), כי, לאחר המילה בא פדיון הבן.

והטעם שביצי"מ הי' הפדיון מיד אחר המילה, משא"כ עתה מתארך זמן הפדיון — כי הגאולה העתידה לבוא תהי' באופן שיצטרכו לברר ולהעלות ("מיטנעמען") את העולם כולו, מבלי להשאיר ניצוצות כו', ולכן לוקח הדבר יותר זמן.

ג. (הרא"א הזכיר שהיום הוא ח"י ניסן — יום הברית של כ"ק אדמו"ר שליט"א, שלאחריו בא פדיון הבן²⁰ — כך שישנם שני הענינים. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ענינו של ח"י ניסן הוא — "אַרײַנברײַנגען אַ חיות אין ניסן"²¹.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

בסעודת אחרון של פסח, צריכים להמשיך את המשיח²².

(21) ראה גם התועודות תשמ"ח ח"ג ס"ע 90.

(22) ראה סה"ש תש"ב ע' 110. סה"מ תשי"א ע' 240 (נעתקו ב"היום יום" כב-כג ניסן). וראה גם שיחת אחש"פ בתחלתה (לעיל ע' 26 ואילך). וש"נ.

(17) זח"ב לח, א. וראה הנסמן בנצוצי זהר שם.

(18) ראה שו"ת יד אליהו (אמשטרדם, תעב) סנ"א. שמחת הרגל (להחיד"א) פסקא מעשה בר"א כו', אר"א בן עזרי' כו'. ועוד.

(19) בא יב, מח.

(20) ראה גם "רשימות" חוברת כו ע' 7.